

HUR SKYDDAR BARNKONVENTIONEN HBTQI-BARN?

Kartläggning: Hur skyddar barnkonventionen hbtqi-barn?

© Rädda Barnens Ungdomförbund, 2025

Text: Anna Luna Hedin & Hanna Thessén
Form: Hedda Tingskog
Referensläsare: Selma Gustavsson Bagambe (RBUF)
Maria Sundvall-Taavo, Evelina Aho Fältskog,
Karin Sjömillä, Hanna Weyler, Helena Olsson
och Alicia Barkström (Rädda Barnen)
Frank Berglund (RFSU)
Edward Summanen och Emma Edling (Transammans)
Finansierad av: Europeiska kommissionen

Innehåll

Om den här kartläggningen	5
Barnkonventionen	6
Barnrättskommitténs allmänna kommentarer	6
Yogyakartapinciperna	7
Tidigare forskning	7
Hbtqi	8
 Kartläggningen	 9
Barnkonventionens grundprinciper	10
Artikel 2 Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter - ingen får diskrimineras	11
Artikel 3 Vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa i första hand beaktas	12
Artikel 6 Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling	13
Artikel 12 Barn har rätt att uttrycka sin mening i de frågor som rör barnet utifrån ålder och mognad	14
 Övriga relevanta artiklar i barnkonventionen	 16
Artikel 5 Barnets vårdnadshavare ansvarar för uppfostran och utveckling, de ska stötta barnet i att få sina rättigheter uppfyllda	17
Artikel 8 Barnets rätt att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap, namn och släktförhållanden som dessa erkänns i lag	18
Artikel 13 Barn har rätt till yttrande- och informationsfrihet	19
Artikel 14 Barn har rätt att utöva vilken religion de vill, eller ingen alls	20
Artikel 16 Barn har rätt till privatliv	21
Artikel 19 Barn ska skyddas mot alla former av våld	22
Artikel 20 Barn som av olika anledningar inte kan bo hemma har rätt till skydd och stöd från staten	24
Artikel 22 Barn på flykt har rätt till skydd	25
Artikel 23 Barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället	26
Artikel 24 Barn har rätt till bästa möjliga hälsa och vård, samt till rehabilitering	27
Artikel 25 Varje stat ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheter behandlas väl	29
Artikel 28 Barn har rätt till utbildning	30
Artikel 29 Skolan ska hjälpa barnet att utvecklas och lära barnet om mänskliga rättigheter	31
Artikel 31 Barn har rätt till lek, vila och fritid	32
Artikel 34 Barn ska skyddas från alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp	33
Artikel 37 Barn ska inte utsättas för tortyr eller annan bestraffning	34
Artikel 42 Varje stat ska göra barnkonventionen allmänt känd bland både vuxna och barn	35
 Källor	 36

Rädda Barnens Ungdomsförbund (RBUF) är ett förbund skapat av och för barn och unga, som verkar för barns rättigheter och jämlikhet. Med ett queerfeministiskt och antirasistiskt perspektiv arbetar vi för att alla barn ska få makt över sina liv och sina rättigheter respekterade. Genom frivilligt engagemang och politisk påverkan kämpar vi för att barns röster ska bli hörda och tagna på allvar – både idag och för framtiden.

Rädda Barnen är världens största självständiga barnrättsorganisation. Vi har funnits vid barnens sida i över hundra år och arbetar varje dag för att barnkonventionen ska bli verklighet för alla barn, i Sverige och runt om i världen.

www.rbuf.se | www.raddabarnen.se

Om den här kartläggningen

Mänskliga rättigheter, där barns rättigheter är en del, slår fast att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Det gäller för alla människor, utan åtskillnad, över hela världen, oavsett land, kultur eller specifik situation.¹ Det här betyder att vi har en skyldighet att respektera, skydda och främja alla barns rättigheter. För att kunna göra det måste extra mycket fokus läggas på rättigheterna hos de mest marginaliserade och utsatta grupperna av barn. Barn vars sexuella identitet, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika bryter mot rådande normer är en sådan grupp då de utsätts för avsevärda hinder i relation till deras rätt att skyddas, överleva och utvecklas. De möter diskriminering, våld, förtryck och kränkningar i många av livets delar – ute i samhället, i skolan, på fritidsaktiviteter, i mötet med vården, och ibland även i familjen.

Hbtqi-rättigheter

innebär homo-sexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter.

Det finns idag lite kunskap om hur barns rättigheter relaterar till frågor om normbrytande sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. Många ser inte hur hbtqi-rättigheter* är en viktig del av ramverket för barns rättigheter, utan behandlar det som en isolerad fråga. Faktum är att hbtqi-rättigheter redan är en del av barns rättigheter, men relationen mellan dem behöver tydliggöras. Därför har vi i Rädda Barnens Ungdomsförbund och Rädda Barnen kartlagt hur Förenta Nationernas (FN:s) konvention om barnets rättigheter, **barnkonventionen**, relaterar till de specifika utmaningar och kränkningar som barn som identifierar sig som hbtqi möter, och på vilket sätt som barnkonventionen skyddar hbtqi-barns rättigheter. Kartläggningen har skett genom att koppla ihop barnkonventionen med **barnrättskommitténs allmänna kommentarer** om hur rättigheterna i barnkonventionen ska tolkas, samt med de mest omfattande människorättsdokumenten om hbtqi-rättigheter som finns – **Yogyakartapinciperna**.

Vi vill att kartläggningen ska kunna användas av många olika aktörer:

- ➔ **För personer som arbetar med barn och unga och med barns rättigheter** kan kartläggningen bidra till en djupare förståelse för hur barns rättigheter och hbtqi-frågor hänger ihop. Detta kan leda till både bättre direktstöd för barn, och ett starkare arbete för att påverka och förbättra deras situation.
- ➔ **För beslutsfattare** kan kartläggningen bidra till mer kunskap om ens skyldigheter i relation till barns rättigheter och hbtqi, en kunskap som sedan kan implementeras i den politiska praktiken.
- ➔ **För barn själva** kan kartläggningen bli ett verktyg för att få djupare kunskap om sina egna rättigheter. Den kunskapen kan användas i ens eget liv, ens aktivism, eller bara för att känna sig stärkt i sig själv.

I längden ska kartläggningen bidra till att vi bättre kan uppfylla alla de rättigheter som hbtqi-barn har, även i praktiken.

OBSERVERA!

Barn som är hbtqi täcks självklart av alla rättigheter som finns i barnkonventionen. Alla mänskliga rättigheter, inklusive barns rättigheter, är ömsesidigt samverkande och odelbara. Det betyder att de olika rättigheterna utgör delar av samma helhet på ett sådant sätt att ingen enskild rättighet kan anses vara viktigare än någon annan. Det finns dock vissa rättigheter som är mer relevanta i förhållande till frågor om normbrytande sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. Det är dessa rättigheter som vi fokuserat på och tagit med i kartläggningen.

BARNKONVENTIONEN

Barns mänskliga rättigheter regleras ytterst av FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen. Barn inkluderas i alla konventioner om mänskliga rättigheter, men man har sett att barn också bör ha **särskilda rättigheter**, och därför har barnkonventionen tagits fram. Av barnkonventionens 54 artiklar är 41 så kallade sakartiklar. I dem fastställs varje barns rättigheter. De övriga 13 artiklarna handlar om hur staterna ska arbeta med barnkonventionen. Artikel 2, 3, 6 och 12 är **grundprinciper**:

- Artikel 2 om barns lika värde och rättigheter
- Artikel 3 om principen om barnets bästa
- Artikel 6 om rätten till liv, överlevnad och utveckling
- Artikel 12 om rätten till inflytande.

Alla övriga artiklar ska tolkas och tillämpas utifrån dessa.

Det är staterna som skrivit under Barnkonventionen som ansvarar för att rättigheterna skyddas, respekteras och främjas. Barnkonventionen är rättsligt bindande för staterna att följa (de måste följa den enligt internationell rätt), och det finns ett uppföljningssystem med FN:s barnrättskommitté. Idag har 196 stater ratificerat* barnkonventionen. USA är därmed det enda landet som inte har ratificerat barnkonventionen. I vissa länder inkorporeras barnkonventionen som nationell lag, och har då betydligt större tyngd i nationell rätt än andra konventioner om mänskliga rättigheter. Det finns idag 94 länder som har inkorporerat barnkonventionen som lag fullt ut.

Att **ratificera** betyder att staten bundit sig till att följa konventionen.

BARNRÄTTSKOMMITTÉNS ALLMÄNNA KOMMENTARER

FN:s kommitté för barnets rättigheter, barnrättskommittén, granskar att de stater som har ratificerat barnkonventionen skyddar, respekterar och främjar de rättigheter som finns i konventionen. Barnrättskommittén anses vara de främsta experterna på barns rättigheter ur ett juridiskt perspektiv. Barnrättskommittén granskar regelbundet länder och ger **kritik, förslag och rekommendationer**. Kommittén publicerar ibland också så kallade allmänna kommentarer om barnkonventionen. Genom de allmänna kommentarerna ger barnrättskommittén **vägledning i hur olika artiklar och teman i barnkonventionen ska tolkas**. De utgår ifrån en global kontext. Hittills har barnrättskommittén publicerat 26 allmänna kommentarer.

YOGYAKARTAPRINCIPERNA

Yogyakartapriniciperna är ett antal principer som klargör hur tillämpningen av de mänskliga rättigheterna bör tolkas för att ta hänsyn till de specifika situationer och erfarenheter som hbtqi-personer upplever, och sammanställer och förtydligar staters skyldigheter enligt internationell människorätt. Principerna kan alltså vara vägledande i hur de mänskliga rättigheterna kan användas i arbetet för hbtqi-personers rättigheter. Yogyakartapriniciperna togs fram av en grupp människorättsexperter från flera länder. Många länder har uttalat ett stöd för principerna och FN använder dem i sitt arbete, bland annat när de utfärdar rekommendationer till medlemsstater. De har idag blivit **världsomfattande riktlinjer för hbtqi-personers mänskliga rättigheter**. Originaldokumentet publicerades 2007 och utgörs av 29 människorättsprinciper för att visa hur dessa konventioner kan appliceras i relation till sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. Nio principer och 111 bestämmelser kring staters skyldigheter lades till 2017. Tillsammans täcker Yogyakartapriniciperna ett brett spektrum av frågor som gäller alla människor oavsett ålder. Det finns dock flera principer i Yogyakartapriniciperna som är särskilt relevanta för hbtqi-barn och för att säkerställa deras rättigheter och skydd i enlighet med internationella mänskliga rättigheter.

TIDIGARE FORSKNING

Forskning om hbtqi-barn är avgörande för att vi ska förstå hur vi ska kunna stärka deras rättigheter. I denna kartläggning har vi använt oss av forskning, studier och rapporter för att ge exempel på **situationer där hbtqi-barn får sina rättigheter kränkta**. Forskningen är både internationell, främst från europeisk nivå, och svensk. Vi tar upp tidigare forskning i kartläggningen när vi sett att det behövs för att beskriva på vilket sätt en viss artikel kan vara hbtqi-specifik. Vissa av studierna som är med är barnspecifika (fokuserar endast på hbtqi-personer under 18 år), men många inkluderar både barn och unga vuxna. Det är ett problem i sig att man inte skiljer på barn och unga vuxna i studier och att det forskas för lite på barn. Eftersom den tidigare forskningen kring hbtqi-barn och unga vuxna är viktig, och då den inkluderar barn och erfarenheter från barndomen, har vi valt att inkludera studier som också innefattar unga vuxna. I texten refererar vi dock bara till hbtqi-barn och därför är det viktigt att som läsare vara medveten om att viss kunskap som tas upp inte är specifik endast för barn.

HBTQI

Hbtqi är ett samlingsnamn för homosexualitet, bisexualitet, trans, queer och intersex. Första bokstaven i varje ord bildar ordet hbtqi. Alla orden handlar om grupper som på olika sätt bryter mot samhällets förväntningar om kön, sexualitet eller relationer.

- **H:**et och **B:**et handlar om sexuell läggning, alltså vem du blir kär i eller attraherad av.
- **T:**et handlar om hur du definierar och uttrycker ditt kön.
- **Q:**et kan röra sexuell läggning, könsidentitet, relationer och/eller sexuell praktik.
- **I:**et är erfarenheten att ha en kropp som medfött bryter mot normer kring kön.

Du kan tillhöra flera av de här grupperna samtidigt. Till exempel kan du vara homosexuell och transperson, eller intersex och bisexuell.

Det finns massor med sätt att beskriva de här grupperna och flera olika förkortningar används. Ibland används bara vissa av bokstäverna, till exempel hbtq, eller hbt. Då handlar det bara om de grupperna som representeras av de bokstäverna. Ibland används fler bokstäver och tecken. Till exempel hbtqi+. A:et står för asexualitet och plustecknet (+) används när man vill visa att det handlar om fler grupper än dem som representeras av bokstäverna.

Vi tycker inte att det finns några rätt eller fel vilka förkortningar man väljer, så länge man är tydlig med varför. I den här kartläggningen talar vi om **hbtqi-rättigheter**, **hbtqi-frågor** och **hbtqi-barn**. Ibland skriver vi hbtq när vi refererar till forskning som inte inkluderat barn och unga med intersexvariationer. Vi har valt att inte inkludera A:et och plustecknet. Vi håller med om att sexuell läggning är ett spektrum men anser att det redan är inkluderat i Q:et, där asexualitet kan ingå som en typ av normbrytande sexuell preferens. Plustecknet har vi valt att inte använda eftersom vi vill vara tydliga med vilka grupper det är som vi pratar om.

Sexuell läggning: Sexuell läggning handlar om vem en person blir attraherad av eller blir kär i. Några vanliga sexuella läggningar är homosexuell, heterosexuell och bisexuell. I praktiken använder dock personer fler ord än just homo, hetero och bi för att beskriva sin sexuella läggning.

Könsidentitet: En persons självupplevda kön, det vill säga det kön man känner sig som och vet att man är (exempelvis kvinna, man, genderqueer eller ickebinär). För vissa är identiteten flytande, för andra är den samma under hela livet.

Könsuttryck: Hur en person uttrycker kön genom till exempel kläder, kroppsspråk, frisyr, röstläge med mera.

Könskaraktäristika: Intersexpersoner föds med kroppsliga egenskaper som på ett eller annat sätt bryter mot könsnormerna om att män ser ut på ett visst sätt och kvinnor på ett annat. Det handlar om kroppens könskaraktäristika, alltså skillnader i könskörtlar, yttre könsorgan, kromosomer och/eller hormoner.

ORDLISTA

KÄRT LÄGG NING

BARNKONVENTIONENS GRUNDPRINCIPER

Vi börjar med att kartlägga barnkonventionens grundprinciper:

- Artikel 2 om barns lika värde och rättigheter
- Artikel 3 om principen om barnets bästa
- Artikel 6 om rätten till liv, överlevnad och utveckling
- Artikel 12 om rätten till inflytande.

Alla rättigheter i barnkonventionen är lika viktiga, men vi inleder med grundprinciperna eftersom de bildar en grund som vi alltid måste tänka på i sammanhang som rör barn. De ska alltid finnas med som en bas för att tolka övriga artiklar, och ska genomsyra allt arbete med barns rättigheter. Efter grundprinciperna går vi igenom andra viktiga artiklar ur ett hbtqi-perspektiv, och kopplar dem till grundprinciperna.

ALLA BARN ÄR LIKA MYCKET VÄRDA OCH HAR SAMMA RÄTTIGHETER - INGEN FÅR DISKRIMINERAS

Artikel 2 är en av grundprinciperna i barnkonventionen och säger att **alla stater ska respektera och säkerställa rättigheterna i konventionen utan åtskillnad av något slag** – oavsett barnets och dess förälders eller vårdnadshavares:

- ras
- hudfärg
- kön
- språk
- religion
- politiska eller annan åskådning
- nationella, etniska eller sociala ursprung
- egendom
- funktionsnedsättning
- börd
- ställning i övrigt.

Könsidentitet och sexuell läggning täcks av uttrycket »ställning i övrigt« enligt FN:s barnrättskommitté.²

Barnrättskommittén har påpekat att hbtqi-barn är en grupp där rättighetskränkningar är vanliga inom många områden, och att dessa barn kan behöva särskilt skydd och stöd.³ Det finns forskning som till och med visar att barn oftare känner sig diskriminerade på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktistika än vuxna.⁴

Yogyakartapinciperna understryker tydligt rätten till icke-diskriminering och jämlikhet för hbtqi-personer. Enligt princip 2 har hbtqi-barn rätt att leva fritt från diskriminering på grund av sin sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktistika. Detta skyddar dem i skolan, i hemmet och i samhället. Det innebär att **barn ska behandlas lika i alla aspekter av livet, inklusive tillgång till utbildning, vård och fritidsaktiviteter.**

Att barn inte får sina rättigheter uppfyllda har att göra med många, ofta relaterade, faktorer där sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktistika kanske bara är en del. Denna diskriminering samverkar vanligtvis med diskriminering på grund av exempelvis funktionsnedsättning, ålder, religion, etnisk bakgrund, hudfärg eller socio-ekonomisk status.⁵

2 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2016, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 34.

3 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2016, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 33-34.

4 FRA, 2024.

5 FRA, 2024; Unesco, 2018.

VID ALLA ÅTGÄRDER SOM RÖR BARN SKA BARNETS BÄSTA I FÖRSTA HAND BEAKTAS

Artikel 3 är en av grundprinciperna i barnkonventionen och innebär att ett hbtqi-barns egna intressen ska spela roll i alla beslut vuxna tar som berör dem – det är barnets rättighet. Det innebär att **politiker, beslutsfattare, myndighetspersoner och andra vuxna som tar beslut om hbtqi-barn ska göra en bedömning av barnets bästa, och vad som bedöms vara barnets bästa ska väga tungt.**

FN:s barnrättskommitté tar upp barnets identitet, där sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck är en del, som en viktig aspekt att ta i beaktande vid en bedömning av barnets bästa. Kommittén menar att barn inte är någon homogen grupp och därför måste barns mångfald tas med i bedömningen när barnets bästa fastställs.⁶ Barnrättskommittén har också understrukit att barnets delaktighet, rätten att bli hörd och rätten att få sina synpunkter beaktade (artikel 12) är en förutsättning för att förstå vad som är barnets bästa.⁷

Ett exempel i relation till hbtqi-barn där hänsyn till barnets bästa bör vara av yttersta vikt, och inte bara en viktig faktor, är i beslut om ett barns rätt till könsbekräftande vård och behandling. Denna bedömning av barnets bästa måste ta barnets egna åsikter, rätt till privatliv, kroppslig integritet och identitet, hälsa och utveckling med eller utan behandling, samt andra aspekter som kan vara viktiga för barnet i beaktande.

Vid medicinska och kirurgiska ingrepp på intersexbarn är hänsyn till artikel 3 och barnets bästa också av yttersta vikt. Forskning har visat att den fysiska och mentala hälsan hos intersexpersoner kan förvärras om de utsätts för tidiga icke-nödvändiga ingrepp utan sitt samtycke.⁸ Sådana icke-nödvändiga ingrepp kan därför ses som en kränkning av artikel 3 och barnets bästa.

Enligt Yogyakartaprinciperna får idén om barnets bästa inte användas emot barn som identifierar sig som hbtqi – normbrytande sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktistika får inte ses som »oförenligt« med idén om barnets bästa. Det understryks bland annat i Yogyakartaprincip 24 och 32. På ett liknande sätt har **barnrättskommittén understrukit att principen om barns bästa inte kan användas för att rättfärdiga åtgärder som är oförenliga med barns rättigheter.**⁹ Det händer till exempel att principen om barnets bästa används av vårdnadshavare och beslutsfattare för att utföra påtvingade icke-nödvändiga medicinska och kirurgiska ingrepp på intersexbarn, för att förbjuda diskussioner om hbtqi med argumentet att det kan hindra barnets »moraliska utveckling«, eller för att utföra omvändelseförsök* på hbtqi-barn.¹⁰

6 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 14, 2013, Om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa, punkt 55.

7 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 12, 2009, Barnets rätt att bli hörd, punkt 68, 70, 74.

8 Amnesty International, 2017; Brinkmann et al., 2007; FRA, 2015; Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2020; OHCHR, odaterad; OASH, 2025.

9 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 14, 2013, Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa, punkt 4, 34.

10 ASEAN SOGIE Caucus, Save the Children, UNDP, 2018.

Omvändelseförsök är när någon genom tvång eller påtryckningar blir uppmanad att ändra eller dölja sin sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Det kan bland annat innebära att barn som identifierar sig som hbtqi hotas med tvångsäktenskap, tvingas resa utomlands, eller blir påtvingade behandlingar för att ändra eller dölja sin identitet.

BARN HAR RÄTT TILL LIV, ÖVERLEVNAD OCH UTVECKLING

Artikel 6 utgör en av de fyra grundprinciperna i barnkonventionen och ger hbtqi-barn rätt till liv, överlevnad och utveckling. Denna rättighet är beroende av alla andra artiklar och alla andra artiklar är beroende av att den här rättigheten är verklighet. **För att leva och överleva behöver hbtqi-barn få de mest grundläggande behoven tillgodosedda, som till exempel skydd från våld, duglig bostad och bästa möjliga hälsa. För att utvecklas behöver hbtqi-barn till exempel få sin identitet bekräftad, en god utbildning, vara delaktiga i sitt eget liv, ha en meningsfull fritid och inte diskrimineras.**

För många hbtqi-barn kränks specifikt rätten till liv. Det finns både internationella och svenska studier som visar på att **suicidförsök, suicidtankar, och suicid är vanligare bland barn och unga hbtqi-personer i jämförelse med jämnåriga heterosexuella cispersoner***.¹¹ Personer som är hbtqi och har funktionsnedsättning, lever i ekonomisk utsatthet eller tillhör en annan minoritetsgrupp är också överrepresenterade i suicidstatistiken.¹²

För transbarn och barn som inte är säkra på sin könsidentitet kan det vara viktigt att få utrymme att utforska och tänka kring sin könsidentitet. Erfarenheter från Sverige har visat att det kan vara en livsnödvändig åtgärd att till exempel få använda namn och pronomen man valt själv, samt få tillgång till könsbekräftande vård och behandling. Sådana åtgärder har visat minska risken för att könsdysforin* blir så stark att den resulterar i självskada och suicidalitet.¹³

Internationella och svenska aktörer lärmar om **hatbrott mot hbtqi-barn** där de blir mördade på grund av deras identitet. Andra hatbrott som hbtqi-barn utsätts för är terroristattacker, verbala kränkningar, näthat och sexuellt utnyttjande.¹⁴ **Enligt Yogyakartaprincip 4 ska ingen människa kunna bli avrättad eller fråntagen livet på grund av sin sexualitet, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika. Stater ska också motverka hatbrott som sker mot hbtqi-barn på grund av deras identitet.**

Cispersoner är människor som upplever sig och blir lästa som det kön de blev tilldelade vid födseln.

Könsdysfori är det psykiska lidande som orsakas av att det kön man blev tilldelad vid födseln inte stämmer överens med ens könsidentitet.

¹¹ Folkhälsomyndigheten, 2023; FRA, 2024; MUCF, 2024.

¹² FRA, 2024.

¹³ Folkhälsomyndigheten, 2022; Transammans, 2024.

¹⁴ TGEU, 2024 ; ILGA Europe, odaterad; BRÅ, 2022; GOV.UK, 2024.

BARN HAR RÄTT ATT UTTRYCKA SIN MENING I DE FRÅGOR SOM RÖR BARNET UTIFRÅN ÅLDER OCH MOGNAD

Artikel 12 är en av barnkonventionens grundprinciper och definierar hbtqi-barns rätt till att uttrycka sin mening, delta i beslut som berör dem och få sina åsikter noga övervägda. FN:s barnrättskommitté har särskilt betonat att **barn har rätt att uttrycka sig fritt och att de har rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet, könsidentitet och möjlighet att bestämma över sig själva.**¹⁵ Denna rättighet handlar bland annat om att ha friheten att vara den du är, bestämma vem du vill vara med, hur du ska leva ditt liv och när och hur du vill vara öppen med din identitet.

För barn med normbrytande könsidentiteter, könsuttryck och/eller könsuttryck är artikel 12 särskilt viktig i relation till rätten till identitet och yttrandefrihet. För intersexbarn är rätten till inflytande särskilt brådskande i samband med de medicinska och kirurgiska ingrepp som sker med syfte att skapa mer normativa yttre könsorgan. Sådana ingrepp sker ofta i ett tidigt stadium i barnets liv innan det har kapacitet att uttrycka sin mening. Flera av de ingrepp som utförs kirurgiskt på intersexspädbarn kan jämföras med könsstypning, då alla ingrepp inte är medicinskt motiverade och riskerar att leda till att sexuell funktion och känsel påverkas negativt och andra komplikationer.¹⁶ Princip 32 i Yogyakartaprinciperna (rätten till fysisk och mental integritet) understryker att **barns fulla och informerade samtycke måste ges innan någon form av ingrepp kan ske för att ändra deras könskaraktäristika, annars kränks barnets rätt till inflytande.** För de flesta intersexbarn är det möjligt att skjuta upp medicinska och kirurgiska ingrepp tills barnet är tillräckligt moget för att kunna skapa sin egen uppfattning kring om och vilken slags behandling hen skulle vilja ha. Samma sak understryks av barnrättskommittén i den allmänna kommentaren nummer 20: När ett barn ska genomgå en medicinsk behandling bör hens informerade samtycke alltid erhållas, oavsett om en förälders eller vårdnadshavares samtycke krävs.¹⁷

15 FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2016, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 34.

16 Sandberg, 2015.

17 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2016, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 39.

Åldersmaktsordningen

är en teori som säger att ålder och makt i samhället hänger ihop. Den innebär att vuxna som grupp är överordnade unga som grupp. Vuxna har mer makt, pengar och högre status. Det anses bättre att vara medelålder än att vara ung eller äldre. Åldersmaktsordningen skapar föreställningar och normer om ålder där barn ses som omogna, instabila, under utveckling och i behov av skydd.

Som hbtqi-barn är det ofta svårt att få sina åsikter och behov tagna på allvar. Åldersmaktsordningen* förminskar dem och förnekar dem möjligheten att bestämma över sitt eget liv, vilket bland annat gör att deras liv formas av **vuxnas idéer om hur deras sexualitet, könsidentitet eller könsuttryck »ska» vara.**¹⁸ Relationen mellan hbtqi och barndom är delvis ifrågasatt, där barnets hbtqi-identitet eller omgivning ses som ett hot och en motsättning mot barnets bästa.¹⁹ Vuxna har dessutom ibland ett vuxenperspektiv där de utgår ifrån en vuxen persons sätt att leva ut sin sexuella läggning, könsidentitet och könsuttryck, och om barn inte passar in i den mallen ogiltigförklaras deras identitet som hbtqi.²⁰ I artikel 12 står det att hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån ålder och mognad – barnrättskommittén belyser dock att det här **inte betyder att ålder och mognad kan användas som en ursäkt för att inte göra barn delaktiga.** Ålder och mognad är istället en aspekt som ska beaktas i vad som sägs och uttrycks från barnet.²¹

Hbtqi-barn har enligt artikel 12 också rätt till att utöva inflytande i politiken och vara delaktiga i beslut och frågor som berör dem. Här belyser Yogyakartapinciperna att **det är särskilt viktigt att säkerställa hbtqi-personers rätt till delaktighet och inflytande på samhällsnivå.** Detta understryker Yogyakartapincip 25 – om rätten att delta i det offentliga livet, och princip 27 – om rätten till att främja mänskliga rättigheter. Enligt dem har hbtqi-personer rätt att delta i samhällets alla delar, inklusive politiskt och kulturellt, utan diskriminering eller begränsning på grund av deras sexuella läggning eller könsidentitet. De har också rätt att själva eller i grupp verka för och utöva aktivism kring skyddet och främjandet för mänskliga rättigheter, inklusive hbtqi-personers särskilda rättigheter. **Unga hbtqi-personer som vill göra sig hörda kring politik och samhällsfrågor på ett organiserat sätt, möter dock fler hinder än andra barn och unga,** eftersom **gruppen utsätts för mer hot och hat.** Europeiska studier har visat att hbtqi-personer som är barn, lever i ekonomisk utsatthet eller tillhör en minoritetsgrupp i relation till funktionsnedsättning, religion, etnicitet eller hudfärg löper högre risk för hat och trakasserier på grund av deras hbtqi-identiteter än andra grupper.²²

18 Sundhall, 2018.

19 Sotevik, 2018; Bengtsson, 2013; 2014.

20 RFSL Ungdom, 2022.

21 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 12, 2009, Barnets rätt att bli hörd, punkt 10, 28, 29, 30.

22 FRA, 2024.

ÖVRIGA RELEVANTA ARTIKLAR I BARNKONVENTIONEN

BARNETS FÖRÄLDRAR ELLER ANNAN VÅRDNADSHAVARE ANSVARAR FÖR BARNETS UPPFOSTRAN OCH UTVECKLING, DE SKA STÖTTA BARNET I ATT FÅ SINA RÄTTIGHETER UPPFYLLEDA

Artikel 5 lyfter hbtqi-barns rätt till att ens föräldrar eller vårdnadshavare hjälper en att utvecklas och får sina rättigheter uppfyllda. FN:s barnrättskommitté menar dock att **vårdnadshavarens roll alltid ska balanseras med barnets egen rätt till inflytande och att utveckla sin självständighet enligt artikel 12**. Dessutom lyfter kommittén fram vikten av att **ge barn vägledning utan att begränsa deras rättigheter, och att stödja dem i att fatta beslut** i takt med deras utveckling.²³

Flera studier visar att **familjens stöd till barnets identitet påverkar hbtqi-barn mycket**. Till exempel genom att bli accepterad, kunna prata öppet och få stöd i att utkräva sina rättigheter.²⁴ Artikel 5 förutsätter att hbtqi-barns föräldrar eller annan vårdnadshavare har kunskap om barnets rättigheter och hbtqi-frågor, samt att det finns en acceptans och öppenhet. I verkligheten är det inte alltid fallet. Många unga hbtq-personer vill prata med en förälder om sina problem men avstår på grund av rädsla för negativa reaktioner från familjen och andra i omgivningen.²⁵ Yogyakartaprincip 5 om rätten till trygghet och säkerhet understryker också att hot och våld mot hbtqi-personer kan komma inifrån familjen. Därför innebär uppfyllandet av artikel 5 för hbtqi-barn att **föräldrar och vårdnadshavare får kunskap, råd och stöttning kring hbtqi-frågor**. Här blir artikel 18 i barnkonventionen relevant eftersom den artikeln lyfter föräldrarnas eller vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för barnets uppfostran och utveckling, med statens stöd.

23 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 12, 2009, Om barnets rätt att bli hörd, punkt 84.

24 Folkhälsomyndigheten, 2023.

25 MUCF, 2019; Tyni, Wurm och Bratt, 2024.

BARNETS RÄTT ATT BEHÅLLA SIN IDENTITET, INKLUSIVE MEDBORGARSKAP, NAMN OCH SLÄKTFÖRHÅLLANDEN SOM DESSA ERKÄNNES I LAG

Artikel 8 erkänner **hbtqi-barnets rätt till juridiskt erkännande av sin identitet**. Rätten att vara den du är, är en viktig del av rätten till identitet. Identitet är allt som ingår i en persons självuppfattning, och allt som särskiljer personen från andra. **Könsidentitet, könsuttryck, könskaraktäristika och sexuell läggning är därför självklara delar av ens identitet.**²⁶ Rätten till identitet och att vara den du är, är nära sammankopplad med barns rätt till att uttrycka sin mening och delta i beslut som berör dem (artikel 12), och principen om barnets bästa (artikel 3). FN:s barnrättskommitté har till exempel uppmuntrat staterna att se över lagstiftning så att barn, i takt med stigande ålder och mognad och i enlighet med barnets bästa, kan få mer bestämmanderätt och inflytande över sin identitet, exempelvis vad gäller namnbyte.²⁷

Enligt Yogyakartaprincip 3 och 31 finns rätten till erkännande som person i lag. Detta innebär att alla har rätt att bli erkända som en person inför lagen, inklusive **rätt till juridiskt erkännande av sin könsidentitet**. Det syftar även på att **stater ska erbjuda möjligheter att ändra juridiskt kön** utan att behöva genomgå medicinska procedurer, och att på ett enkelt och effektivt sätt **ändra identitetshandlingar, personbevis och namn baserat på ens självupplevda identitet och könsidentitet**. Det ska till exempel inte behöva finnas några begränsningar baserat på faktorer såsom ålder, hälsa, föräldrars status eller medicinska eller psykologiska utredningar för att ändra sitt namn eller juridiskt kön. För hbtqi-barn kan den här rättigheten vara begränsad eftersom alla vårdnadshavare ofta måste samtycka till namnbyte av minderåriga. Att ha dessa rättigheter i relation till identitet kan vara viktigt för hbtqi-barnets bästa (artikel 3) och icke-diskriminering (artikel 2).

²⁶ Sandberg, 2015.

²⁷ FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2017, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 39.

BARN HAR RÄTT TILL YTTRANDE- OCH INFORMATIONSFRIHET

Artikel 13 säger att hbtqi-barn har rätt till yttrande- och informationsfrihet. Det handlar till exempel om **att söka, ta emot och sprida information och tankar**. Det kan göras i tal, skrift eller tryck, i konstnärlig form eller annat uttrycksmedel som barnet väljer. Artikel 13 är nära sammankopplad med rätten att bli hörd (artikel 12). Utövandet av rättigheten får endast inskränkas om det är inskrivet i lag och om det är nödvändigt för att respektera andra personers rättigheter.

Enligt princip 19 i Yogyakartaprinциperna har alla rätt till åsikts- och yttrandefrihet, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet. Detta inkluderar sätt att yttra och uttrycka sin identitet genom till exempel **språkbruk, uppförande, klädsel, fysiska egenskaper, namnval och annat**. Principen inkluderar också **friheten att leta upp, få och sprida olika sorters idéer och information, till exempel i relation till mänskliga rättigheter, sexuell läggning och könsidentitet**. Därför hotas yttrandefriheten när barn inte får kunskap om hbtqi-frågor och barns rättigheter, och när ett hbtqi-barn inte har möjlighet att uttrycka sin identitet, exempelvis på grund av hat, hot, mobbning och trakasserier. Idag är det många barn som döljer sin hbtqi-identitet på platser såsom skolan.²⁸ Yogyakartaprinциp 19 säger också att **andra människors utövande av yttrandefriheten inte får kränka rättigheterna och friheterna hos hbtqi-personer**.

BARN HAR RÄTT ATT UTÖVA VILKEN RELIGION DE VILL, ELLER INGEN ALLS

Artikel 14 ger hbtqi-barn rätt till tanke-, samvets- och religionsfrihet. För barn som är hbtqi är det både viktigt att ha **rätten att vara sig själv och samtidigt utöva sin religion, eller att välja att inte utöva någon religion alls – utan att det ska behandlas som en kränkning av familjens heder eller som en religiös synd**. Enligt Yogyakartaprinzip 21 ska stater ta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa alla människor rätt till att ha och utöva religiösa eller icke-religiösa trosföreställningar, vara fria från att hindras i deras tro och vara fria från tvång eller påtvingande av trosföreställningar. Detta gäller oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika. Rätten till tanke-, åsikts- och religionsfrihet ska inte heller användas av staten för att rättfärdiga lagar, policyer eller praktiker som hindrar lika skydd inför lagen, eller diskriminerar, på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

För hbtq-barn kan religiösa miljöer som är välkomnande och inkluderande vara ett viktigt och tryggt sammanhang.²⁹ Samtidigt visar andra rapporter att **hbtqi-barn ibland påtvingas olika trosföreställningar i relation till hbtqi**. Erfarenheter visar att det i flera olika religiösa kontexter, till exempel inom frikyrkliga kristna, katolska och muslimska sammanhang, kan finnas starka hedersnormer* vilka är grunden för hedersrelaterat våld och förtryck. I vissa fall leder detta till olika former av omvändelseförsök.³⁰ Enligt Yogyakartaprinzip 21 är det upp till staten att säkerställa att **uttrycket, praktiken och främjandet av olika åsikter, övertygelser och trosföreställningar i relation till sexuell läggning och könsidentitet inte görs på ett sätt som är oförenligt med mänskliga rättigheter**. Enligt Yogyakartaprinzip 30 ska stater dessutom identifiera och aktivt motverka de attityder, trosföreställningar, sedvänjor och praktiker som förstärker våld, diskriminering och annan skada på basis av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Hedersnormer vilar på konservativa föreställningar om kön och sexualitet, där hbtqi-frågor ses som något sjukt, skamligt och smutsigt, med ett starkt fokus på traditionella könsroller, kyskhets och vikten av heterosexuella äktenskap för att »föra familjen vidare«.

29 MUCF, 2019.

30 MUCF, 2024.

BARN HAR RÄTT TILL PRIVATLIV

Artikel 16 ger hbtqi-barn rätt till skydd för privatlivet. En viss grad av självbestämmanderätt för barn innefattas under artikel 16. **Beslut kring ens könsidentitet, könsuttryck eller sexuella läggning är till exempel en privatsak och skyddas därför under artikel 16.** Barnrättskommittén betonar alla barns rätt att uttrycka sig fritt och rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet, könsidentitet och framväxande autonomi.³¹

Princip 6 av Yogyakartapinciperna understryker allas rätt, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, till att ha ett privatliv utan godtyckliga och olagliga störningar. Här ingår **rätten att fritt välja vem man ska vara kompis med, ihop med och/eller ha sex med.** Att på något sätt **kriminalisera uttryck av ens könsidentitet, möjligheter att få könsbekräftande vård, eller sex mellan samkönade personer är emot rätten till privatliv** enligt Yogyakartapincip 6.

Enligt Yogyakartapincip 6 har barn, precis som vuxna, också **rätt att välja om, hur och med vem som de ska vara öppna med kring sin könsidentitet och sexuella läggning.** Barn har även **rätt till att bli skyddad från att andra offentliggör en** eller hotar att offentliggöra ens sexualitet, relationer, könsidentitet eller tidigare tilldelade kön. Detta är särskilt viktigt för hbtqi-barn eftersom studier visar att de till hög grad utsätts för våld på grund av sin normbrytande sexualitet, könsidentitet, könsuttryck och/eller könskaraktäristika.³² Rätten till privatliv är särskilt akut för hbtqi-barn som lever i en hederskontext*.

Att leva i en **hederskontext** innebär en idé om att individens handlingar påverkar familjens rykte och heder. Det kan leda till krav på att följa strikta normer och avstå från grundläggande mänskliga rättigheter för att upprätthålla hedern, i en kontext där hbtqi-identiteter sällan accepteras, ses som skamligt eller är olagligt.

³¹ FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2017, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 34.

³² Nordiska Ministerrådet, 2021; MUCF, 2019.

BARN SKA SKYDDAS MOT ALLA FORMER AV VÅLD

Artikel 19 skyddar hbtqi-barn mot alla former av våld – fysiskt och psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp.

FN:s barnrättskommitté har lyft barn som är lesbiska, homosexuella och/eller trans som grupper som behöver uppmärksammas särskilt då de riskerar att utsättas för våld på grund av sin identitet. Staten måste enligt kommittén **bemöta diskriminering** mot sårbara eller marginaliserade grupper och göra **förebyggande ansträngningar** för att säkerställa att dessa barn **garanteras sin rätt till skydd** på samma sätt som andra barn.³³ Den samlade forskningen visar i likhet med barnrättskommitténs kommentar att hbtqi-barn i högre utsträckning än andra utsätts för olika former av våld. Undersökningar visar till exempel att hbtqi-personer till högre grad än andra barn och unga är utsatta för hot, sexuellt våld, utnyttjande, förtryck, trakasserier, mobbning och utfrysning. Det finns även internationella studier som pekar mot att unga hbtqi-personer är mer utsatta för relationsvåld än heterosexuella ungdomar. Dessutom äger mycket hot om våld och trakasserier mot hbtqi-personer rum online.³⁴

Barn som bryter mot normer kring kön och sexuell läggning kan utsättas för omvändelseförsök genom både fysiskt våld, sexuellt våld, psykiskt eller verbalt våld. På EU-nivå har mer än vart **fjärde hbtqi-barn någon gång upplevt någon form av omvändelseförsök genom någon form av våld**. Inom hbtqi-gruppen är transpersoner särskilt utsatta för våldsamma omvändelseförsök.³⁵

33 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 13, 2011, Om rätten till att vara fria från alla former av våld, punkt 72.

34 FRA, 2024; BRÅ, 2021.

35 FRA, 2024; RFSU, 2022; MUCF, 2024.

Barn, personer med funktionsnedsättningar, färre ekonomiska resurser, eller som tillhör en minoritet i relation till religion, etnicitet, hudfärg eller asylstatus är extra utsatta inom hbtqi-gruppen för olika typer av våld och hatbrott.³⁶ Barn som utsätts för andra typer av förtryck på grund av till exempel ursprung, funktionsförmåga och klass kan också uppleva ännu fler hinder för att få skydd från våld, där myndigheter saknar förståelse för deras mångdubblade utsatthet och unika behov.³⁷

Kirurgiska ingrepp på intersexbarn, utan deras samtycke, kan också ses som en form av våld.³⁸ Sådana ingrepp, om inte medicinskt nödvändiga och/eller genomförda med barnets eget samtycke, är en kränkning av barnets fysiska integritet. Barnrättskommittén fördömer i den allmänna kommentaren 20 alla försök att »rätta till» kropparna hos intersexbarn.³⁹ Yogyakartapincip 18 om skydd från medicinska övergrepp säger att barn inte får tvingas genomgå ingrepp vars syfte är att påtvinga dem en könsidentitet, eller några andra former av medicinska övergrepp. Att utföra den typen av icke-nödvändiga kirurgiska ingrepp eller medicinsk behandling utan samtycke från barnet betraktas av vissa som en form av könsstympning,⁴⁰ som av barnrättskommittén utpekats som en skadlig praktik.⁴¹

Enligt Yogyakartapincip 5 har hbtqi-personer rätt till personlig trygghet och att skyddas från alla former av våld, inklusive fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, **oavsett om detta våld utövas i hemmet, i skolan eller i samhället**. Yogyakartapincip 35 säger att **dessa rättigheter även gäller online**. Dessa principer är avgörande för att hbtqi-personer inte ska utsättas för övergrepp eller trakasserier på grund av sin identitet.

36 MUCF, 2019; Forte, 2019; Folkhälsomyndigheten, 2022; FRA 2024.

37 Barnombudsmannen, 2021a.

38 Khanna, 2021.

39 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2017, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 34.

40 Sandberg, 2015.

41 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 18, 2014, Om staternas skyldigheter att avskaffa skadliga sedvänjor, punkt 7 och 57.

BARN SOM AV OLIKA ANLEDNINGAR INTE KAN BO HEMMA HAR RÄTT TILL SKYDD OCH STÖD FRÅN STATEN

Artikel 20 säger att hbtqi-barn som tillfälligt eller varaktigt inte kan stanna kvar i sin hemmiljö ska ha rätt till särskilt skydd och stöd. Barnrättskommittén har skrivit att hbtqi-barns erfarenheter av **förtryck och våld har kopplats till bland annat hemlöshet** på en global nivå.⁴²

Situationerna för hbtqi-barn som tvingas lämna sina hem på grund av sin identitet ser olika ut, det kan bland annat handla om **att vårdnadshavarna inte accepterar barnets identitet och väljer att slänga ut barnet eller att barnet själv väljer att lämna**. Det kan också handla om att barnet indirekt eller direkt hotas att bli dödad om hen stannar kvar i sin hemmiljö.⁴³ Hbtqi-barn kan också tvingas fly sina länder på grund av sin identitet. Hbtqi-barn som tvingats fly sina hemländer och söker asyl kan behöva särskilt skydd under asylprocessen, särskilt eftersom asylsökande hbtqi-personer till högre grad utsätts för hatrelaterat våld jämfört med andra grupper.⁴⁴

För att uppfylla hbtqi-barns rätt till skydd och stöd om de inte kan bo hemma så har tidigare rapporter visat att det krävs ett **barnvänligt tillvägagångssätt som präglas av kunskap och förståelse för hbtqi, och för barnets unika behov och utsatthet**. Tidigare erfarenheter i Norden har visat att det till exempel är viktigt att hbtqi-barn blir placerade på avdelningar som stämmer överens med deras könsidentitet, i familjehem som accepterar och respekterar barnets hbtqi-identitet och på boenden där de kan vara öppna med vem de är utan att hotas. För att förstå barnets unika behov och utsatthet krävs med andra ord att en bedömning av barnets bästa görs i enlighet med artikel 3, och att barnet själv får vara delaktig och uttala sig i den processen i enlighet med artikel 12.

I relation till barnkonventionens artikel 20 säger Yogyakartaprinzip 13 att barn inte får utsättas för diskriminering inom välfärds- och socialhjälpssystemen på grund av deras sexuella läggning eller identitet. Yogyakartaprinzip 15 – om rätten till ett lämpligt boende, säger att stater och andra viktiga aktörer är skyldiga att **etablera sociala stödprogram för att adressera riskfaktorer relaterade till sexuell läggning och könsidentitet som kan öka utsattheten för hemlöshet, särskilt för barn och unga**.

42 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2017, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 33.

43 MUCF, 2024; Socialstyrelsen, 2015.

44 FRA, 2024.

BARN PÅ FLYKT HAR RÄTT TILL SKYDD

Artikel 22 ger **hbtqi-barn på flykt rätt till skydd dels för att de är barn och dels för att de är hbtqi**. Många hbtqi-barn flyr från länder där de förföljs och kan fängslas eller straffas på grund av deras sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.⁴⁵ Enligt princip 23 i Yogyakartaprinциperna är **förföljelse, rädsla för tortyr, eller andra former av grym, omänsklig och nedsättande behandling eller bestraffning på grund av ens sexuella läggning eller könsidentitet, ett giltigt asylskäl**. Dessutom säger samma princip att en person inte får tvångsutvisas eller deporteras till stater där hen riskerar att få denna behandling.

Hbtqi-barn som söker asyl på grund av förföljelse eller bestraffning relaterad till deras sexuella läggning eller könsidentitet har rätt till skydd och att få sina ansökningar behandlade rättvist – men där brister ofta praktiken. Barnrättskommittén har lyft att **barn riskerar att inte få sina egna asylskäl prövade i skuggan av sina föräldrar**. Kommittén understryker att också barnet måste få möjlighet att framföra sina egna asylskäl vid asylansökan, i enlighet med barnkonventionens artikel 12.⁴⁶ **För hbtqi-barn är det här särskilt viktigt då deras identitet skulle kunna vara ett asylskäl, samtidigt som många inte kan tala om sin identitet framför sina föräldrar**. När barn väl hörs får de ofta deras identitet som hbtqi ifrågasatt för att det finns ett vuxenperspektiv och ett heteronormativt perspektiv som präglar förväntningarna på hur man ska vara som hbtqi. Detta betyder till exempel att fokuset i bedömningen av ett asylfall ligger på barns sexuella relationer och på långvariga relationer, där **förväntningarna är att barn ska ha utövat sin sexuella läggning på samma sätt som vuxna – annars anses de inte trovärdiga**.⁴⁷ Tidigare erfarenheter från Sverige har visat att det finns ett **bristande barnperspektiv i asylärenden med hbtqi-skäl** och att asylprocesserna är alldeles för långa.⁴⁸

För att asylsökande hbtqi-barn ska få det skydd och stöd de behöver krävs enligt tillägget till Yogyakartaprinциp 23 ett respektfullt bemötande, tillgång till trygga boenden, samt kompetent juridiskt biträde och tolkar med hbtqi-kompetens. Stater ska dessutom säkerställa att tjänstepersoner som är involverade i mottagandet av asylsökande personer får utbildning och riktlinjer kring sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. De ska också se till att det finns **riktlinjer kring hur bedömningen görs av asylfall som söks på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika, och att sådana bedömningar görs på ett objektivt och välinformerat sätt, utan stereotyper eller kulturella fördomar**. I likhet med det har barnrättskommittén understrukt att de som företräder barnet i asylärenden ska vara bekant med dess bakgrund och kunna företräda barnets intressen. **Om det råder trovärdighetsproblem kring barnets berättelse bör beslutet dessutom enligt barnrättskommittén alltid fattas till barnets fördel**.⁴⁹

45 RFSL, 2024.

46 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 12, 2009, Barnets rätt att bli hörd, punkt 123.

47 RFSL, 2024; Hedlund och Wimark, 2018; Tissandier-Nasom, 2024.

48 RFSL, 2024; RFSL Ungdom, 2022.

49 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 6, 2014, Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet, punkt 68, 69, 71.

BARN MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING HAR RÄTT TILL ETT FULLVÄRDIGT OCH ANSTÄNDIGT LIV SAMT HJÄLP ATT AKTIVT DELTA I SAMHÄLLET

Artikel 23 erkänner att **hbtqi-barn med såväl fysisk som psykisk funktionsnedsättning ska ha möjlighet till ett bra liv under förhållanden som ger värdighet, stärker självförtroendet och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället.** FN:s barnrättskommitté belyser att barn med funktionsnedsättning står inför flera hinder, bland annat utestängning från skola och platser där vänner bildas och lek äger rum, isolering i hemmet, samt kulturella attityder och negativa stereotyper som är fientliga och avvisande mot barn med funktionsnedsättningar.⁵⁰ Barnrättskommittén belyser att många barn med funktionsnedsättningar drabbas av **fördomar, exkludering, social isolering och diskriminering**, och i oproportionerligt hög grad är utsatta för **fysiskt och sexuellt våld, liksom även barn- eller tvångsäktenskap**. De nekas även tillgång till information och tjänster som rör sexuell och reproduktiv hälsa.⁵¹

Barn som har funktionsnedsättning och också är hbtqi möter rättighetskränkningar som samspekar och förstärks med det förtryck som hbtqi-barn generellt möter. Hbtqi-barn med funktionsnedsättning **saknar till exempel trygga mötesplatser och sammanhang utan funktionshinder** och ibland överhuvudtaget någonstans att vända sig.⁵² I samhället och vården möter hbtqi-barn med funktionsnedsättningar fördomar om sin sexualitet och könsidentitet eftersom det ofta **antas att man inte kan ha en sexualitet och könsidentitet tillsammans med en funktionsnedsättning**.⁵³ Barn med kognitiva funktionsnedsättningar, såsom adhd och autism, riskerar till exempel att få sin könsidentitet och vårdbehov kopplat till könsdysfori ifrågasatt inom vården.⁵⁴ Det saknas också ofta tillgång och stöd kring sexualitet och könsidentitet till personer med funktionsnedsättningar, till exempel **anpassad sexualundervisning till personer med fysiska och intellektuella funktionsnedsättningar**.⁵⁵ Det är också mycket **vanligt förekommande att hbtqi-barn med funktionsnedsättning har suicidtankar**.⁵⁶ Artikel 23 är därför nära relaterad till artikel 2, rätten till icke-diskriminering, och artikel 6, rätten till liv, överlevnad och utveckling.

Yogyakartapinciperna understryker hur människorättskränkningar som sker mot personer på grund av deras sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika ofta förstärks av andra former av våld, hat, exkludering och diskriminering på grund av ålder, kön, ras, religion, ekonomisk status eller funktionsnedsättning. Yogyakartapincip 2 om rätten till icke-diskriminering och jämlikhet säger att **stater i sitt antidiskrimineringsarbete ska ta hänsyn till hur diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika förstärks av och relaterar till andra former av diskriminering.**

50 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 17, 2013, Om barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet, punkt 50.

51 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2017, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 31.

52 MUCF, 2022.

53 RFSU och Funktionssätt Sverige, 2021.

54 Ottar, 2024.

55 Löfgren-Mårtenson, 2009; Folkhälsomyndigheten, 2020

56 FRA, 2024.

BARN HAR RÄTT TILL BÄSTA MÖJLIGA HÄLSA OCH VÅRD, SAMT TILL REHABILITERING

Artikel 24 handlar om att hbtqi-barn ska få den bästa möjliga hälsa och vård förverkligad av staten. FN:s barnrättskommitté betonar särskilt **statens skyldighet att säkerställa alla barns hälsa, utan diskriminering på basis av till exempel sexuell läggning och/eller könsidentitet**. Enligt barnkonventionens artikel 33 har staten dessutom en skyldighet att göra allt de kan för att skydda barn från olaglig användning av narkotika.

Barnrättskommittén påpekar att **normbrytande sexualitet och könsidentitet ofta bidrar till en särskild utsatthet i relation till rätten till hälsa**,⁵⁷ och det finns också belagt i tidigare forskning, både i relation till fysisk, psykisk och sexuell hälsa. **Hbtqi-barn och unga hbtqi-personer löper till exempel stor risk för depression, ångest och missbruksproblem**. Samtidigt finns det många **hbtqi-barn som väljer att inte söka vård på grund av rädsla för diskriminering och negativa reaktioner, som får stå flera år i värdköer utan stöd, eller som rent utav nekats vård**.⁵⁸

Yogyakartaprinzip 17 säger att alla människor har rätt till den högsta uppnåeliga standarden av fysisk och psykisk hälsa utan diskriminering baserat på exempelvis ens sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Detta innebär att **hbtqi-barn ska ha tillgång till sjukvård och psykosocialt stöd, inklusive transspecifik vård**, som är inkluderande och tillgänglig, samt att de inte ska utsättas för skadliga behandlingar, som exempelvis omvändelseförsök eller de icke-nödvändiga medicinska eller kirurgiska ingrepp som utförs utan samtycke på intersexbarn i tidig ålder. Enligt tillägget till Yogyakartaprinzip 17 ska staten säkerställa att vårdutbildningar innehåller delar om sexuell, fysisk och psykologisk mångfald och hbtqi-personers mänskliga rättigheter, bland annat för att hbtqi-barns rätt till hälsa ska kunna förverkligas.

57 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 15, 2013, Om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa, punkt 8.

58 MUCF, 2019; Forte, 2019; Rädda Barnen, 2021; FRA, 2024; Barnombudsmannen, 2021b.

Rätten till könsbekräftande vård och behandling är en viktig del av rätten till hälsa för många barn som identifierar sig som trans. Det innebär bland annat **möjligheten att få utforska sin könsidentitet och få sitt vårdbehov utrett.**⁵⁹ Enligt barnkonventionens artikel 4 ska konventionsstaterna till fullo använda sina tillgängliga resurser för att uppfylla de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som finns i konventionen – däribland rätten till hälsa. Detta innebär att höginkomstländer har större krav på sig jämfört med länder med mindre ekonomiska resurser när det kommer till könsbekräftande vård för barn. Yogyakartaprinzip 17 bekräftar **rätten till könsbekräftande vård som en del av det offentliga sjukvårdssystemet eller att kostnaderna kan täckas eller ersättas i sjukförsäkrings-system.**

För intersexbarn kränks ofta rätten till hälsa i tidig ålder. Det har visat sig att de medicinska och kirurgiska ingrepp som utförs i tidig ålder på intersexbarn inte har någon positiv effekt på dessa barns hälsa. Det är dessutom väldokumenterat att många barn lider både mentalt och fysiskt av att ha fått denna typ av tidig könskirurgi utförd på sig. De internationella riktlinjerna idag trycker istället på **vikten av psykologiskt stöd för dessa barn vid behov, och stöd till vårdnadshavare och vården att invänta eventuellt informerat samtycke till ingrepp.**⁶⁰

I enlighet med barnkonventionens artikel 3 krävs det att en bedömning av barnets bästa görs för att **säkerställa hbtqi-barns rätt till vård, och för att veta vilken behandling barnet behöver.** Ett transbarn kan till exempel behöva stöd i sin könsdysfori, men det innebär inte per automatik att det bästa för barnet är hormonbehandling eller könsbekräftande kirurgiska ingrepp. **Barnets bästa och barnets individuella behov och situation ska vara vägledande hela tiden i hälso- och sjukvården. Barnets åsikter ska också i enlighet med artikel 12 vägas in,** tillsammans med relevanta vuxnas kunskap, erfarenhet och expertis.

59 Folkhälsomyndigheten, 2022; Barnombudsmannen, 2021b.

60 Amnesty International, 2017; FRA, 2015; OHCHR, odaterad; Sandberg, 2015.

VARJE STAT SKA REGELBUNDET SE TILL ATT ETT BARN SOM ÄR OMHÄNDERTAGET AV MYNDIGHETER BEHANDLAS VÄL

Artikel 25 ger **hbtqi-barn som har omhändertagits av behöriga myndigheter rätt till regelbunden kontroll av den behandling som barnet får - varje stat ska se till att barnet behandlas väl.** Enligt FN:s barnrättskommitté måste barnets bästa vara i centrum för beslut om omhändertagande. Det innebär individuell bedömning av varje barns unika behov. Barnet ska även ha rätt att uttrycka sin mening och delta i beslut som rör dem. Institutionell vård ska ses som en sista utväg. **När omhändertagande utanför hemmet är nödvändigt ska myndigheterna se till att hbtqi-barn får en trygg och omsorgsfull miljö, som är anpassad efter barnet.**⁶¹ Till exempel måste hbtqi-barn som lever i en hederskontext få anpassad hjälp.⁶²

Denna rättighet inkluderar enligt Yogyakartaprinzip 15 att säkerställa att barn som är hbtqi får **ett tryggt och accepterande hem, fritt från diskriminering eller särbehandling på grund av sin identitet.** Yogyakartaprinzip 2 och 5 säger dessutom att hbtqi-barn ska skyddas mot alla former av diskriminering och våld på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika. Dessa rättigheter kränks till exempel när hbtqi-ungdomar utsätts för hot, hat och diskriminering på HVB-hem.⁶³

Barn som döms till tvångsvård eller sluten ungdomsvård kan vara extra utsatta som hbtqi och ha särskilda behov. Enligt Yogyakartaprinzip 9 ska staten vidta åtgärder så att marginaliserade grupper, däribland hbtqi-barn, inte diskrimineras eller utsätts för våld eller övergrepp på grund av sexuell läggning och/eller könsidentitet när de är frihetsberövade. De ska också ha tillgång till medicinsk vård och rådgivning för behov som är hbtqi-specifika som till exempel hormonbehandling eller information och behandling mot hiv och aids. Detsamma understryks av barnrättskommittén i en av deras kommentarer.⁶⁴ Yogyakartaprinzip 9 säger dessutom att **hbtqi-barn ska få vara delaktiga i beslut om var de ska hållas frihetsberövade** med hänsyn till deras sexuella läggning och/eller könsidentitet. Vidare säger Yogyakartaprinzip 10 att **poliser, fängelsepersonal och andra tjänstepersoner ska genomföra utbildnings- och medvetandehöjande program för att förhindra tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning mot hbtqi-personer.**

61 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 14, 2013, Om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa, punkt 54, 62, 73, 74.

62 MUCF, 2024.

63 Andersson, Carlström, Lindroth och Husén, 2024.

64 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 24, 2019, Om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, punkt 40, 78.

BARN HAR RÄTT TILL UTBILDNING

Artikel 28 handlar om alla hbtqi-barns rätt till tillgänglig utbildning, och till möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen. **För hbtqi-barn finns det idag många hinder som gör det svårare att få rätten till utbildning uppfylld.** Unga hbtqi-personer utsätts till exempel ofta för olika typer av **våld, mobbning och trakasserier i skolan.**⁶⁵ Dessutom rapporterar många aktörer om att hbtqi-barn upplever problem som **oförståelse, exkludering och kränkningar i skolans miljö och utbildning.** Det kan till exempel vara att vid upprepade tillfällen bli kallad för fel pronomen. **Många döljer därför sin hbtqi-identitet i skolan. Det påverkar hbtqi-barns hälsa, och även deras skolresultat efter otrygghet och frånvaro.**⁶⁶

Barnrättskommittén har uttryckt oro över den diskriminering som hbtqi-barn utsätts för under både undervisning och andra interaktioner med vuxna och elever. Enligt kommittén kan både **öppen och dold diskriminering** på någon av de grunder som anges i artikel 2 i barnkonventionen försvåra eller helt hindra barnets förmåga att dra nytta av utbildningsmöjligheterna.⁶⁷

Enligt Yogyakartaprinzip 16 har barn, oavsett deras sexuella läggning eller könsidentitet, rätt till en inkluderande och icke-diskriminerande utbildning. Skolan ska vara en trygg miljö för alla barn, där hbtqi-barn inte utsätts för mobbning, trakasserier eller exkludering. För att uppfylla det ska det enligt Yogyakartaprinzip 16 **finnas instanser där elever kan klaga och anmäla incidenter av våld och diskriminering.** Läroplaner ska även enligt tillägget till princip 16 **främja respekt och förståelse för mångfald i relation till hbtqi-rättigheter. Utbildning ska inte förstärka könsstereotyper*, heteronormer och annan stigmatisering av hbtqi-personer.** Enligt Yogyakartaprinzip 35 ska alla skolor och offentliga institutioner dessutom säkerställa tillgång till trygga toaletter och omklädningsrum utan diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

Könsstereotyper är idéer om hur personer ska vara baserat på vilket kön de tillhör. Det kan handla om utseenden, åsikter, intressen, beteenden och andra egenskaper.

65 FRA, 2024; MUCF, 2022.

66 Rädda Barnen, 2022; Barnombudsmannen, 2021b; MUCF, 2021.

67 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 1, 2001, Utbildningens mål, punkt 10.

SKOLAN SKA HJÄLPA BARNET ATT UTVECKLAS OCH LÄRA BARNET OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Artikel 29 handlar om **den inneboende mänskliga värdighet som varje hbtqi-barn har och hens rätt till att få kunskap av skolan om hens lika och obestridda rättigheter**. Barnrättskommittén betonar att artikel 29 inte kan tolkas för sig själv utan bör betraktas utifrån att den bygger vidare på, förstärker och kompletterar en rad andra bestämmelser. Grundprinciperna lyfts upp som särskilt relevanta att få kunskap om, där rätten till icke-diskriminering (artikel 2) är extra viktig i relation till artikel 29 och hbtqi-barn,⁶⁸ eftersom hbtqi-barn upplever diskriminering, kränkningar, trakasserier och mobbning i skolan på grund av ens identitet. Istället för att bidra till att motverka detta förtryck har **barns utbildning ofta lyfts som ett problem som späder på fördomar och oförståelse mot hbtqi**.⁶⁹ Forskning på europeisk nivå visar att **hbtqi-frågor sällan nämns i skolan**, och om det gör det kan det ibland vara i negativa termer.⁷⁰ Barnrättskommittén menar att när det skett större incidenter av hbtqi-hat och andra former av intolerans som berör personer under 18 år, kan en slutsats dras att staten inte gjort allt den kan för att främja det som står i konventionen, och i artikel 29 i synnerhet. **Utöver formell utbildning om mänskliga rättigheter, behövs främjandet av värderingar och strategier som bidrar till mänskliga rättigheter**, inte bara i skolor utan också i samhället i stort.⁷¹

Yogakartaprinzip 16 säger på liknande sätt att **utbildning ska bidra till att öka respekten för mänskliga rättigheter i relation till sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och köns-karakteristika**. Att utbilda alla barn på ett öppet och informerande sätt om mångfalden av könsidentiteter, uttryck och läggningar, leder till normalisering och förebygger framtida diskriminering av hbtqi-barn och hbtqi-familjer. Därför är det även statens skyldighet att lärarutbildningar främjar respekt och förståelse för hbtqi-personers rättigheter.

68 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 1, 2001, Utbildningens mål, punkt 6.

69 Rädda Barnen, 2022; Barnombudsmannen, 2021b; MUCF, 2021.

70 FRA, 2024.

71 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 1, 2001, Utbildningens mål, punkt 19, 24.

BARN HAR RÄTT TILL LEK, VILA OCH FRITID

Artikel 31 ger hbtqi-barn rätt till en meningsfull fritid, men **för många barn som identifierar sig som hbtqi är det svårt att få rätten till en meningsfull fritid uppfyllt**. Barnrättskommittén har uttryckt stor oro över att vissa grupper av barn möter svårigheter i att åtnjuta rättigheterna i artikel 31. Det gäller enligt kommittén bland annat barn med funktionsnedsättningar, barn i ekonomisk utsatthet och flickor.⁷² Tidigare studier i Sverige visar dessutom att hbtqi-barn har extra svår åtkomst till mötesplatser på fritiden och att **det är mindre vanligt att unga hbtq-personer upplever att de har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter**. Det är till exempel för att man har upplevt dålig behandling på fritiden på grund av ens sexuella läggning och/eller könsidentitet, samt känner sig mindre trygg på offentliga platser och vid fritidsaktiviteter än andra unga.⁷³

För att förverkliga artikel 31 menar barnrättskommittén att **stater aktivt måste arbeta mot socialt utanförskap, fördomar och diskriminering**, och främja en säker, trygg och tillgänglig fritidsmiljö.⁷⁴ Enligt Yogyakartapincip 35 är det till exempel viktigt att säkerställa att alla, oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika har tillgång till trygga offentliga omklädningsrum och toaletter. Enligt tillägget till Yogyakartapincip 2 (rätten till icke-diskriminering) är stater skyldiga att säkerställa och aktivt verka för att alla människor kan delta i sportaktiviteter i linje med deras könsidentitet och utan att diskrimineras eller mobbas på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

För en del hbtqi-barn är de digitala kanalerna en viktig tillgång för att hitta gemenskap, trygghet och vänner som delar samma upplevelser. Vissa upplever dock att det finns mycket hot och hat också på internet. **Hbtqi-barn är mer utsatta på internet än andra barn och det är framförallt vuxna som står bakom hoten och hatet.**⁷⁵ Barnrättskommittén har understrukit att åtgärder bör vidtas för att säkra alla barns tillgång till internet, men också för att främja tillgänglighet och säkerhet. I åtgärderna bör det ingå insatser för att **ge barn egenmakt och kunskap** så att de kan agera på ett säkert och ansvarsfullt sätt på nätet, samt rapportera kränkningar, övergrepp eller olämplig aktivitet om de stöter på sådant.⁷⁶ Detsamma sägs i Yogyakartapincip 36 – **alla har samma rätt till skydd både online och offline, till att få tillgång till information och kommunicera online utan att utsättas för våld, diskriminering eller annan skada** på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.

72 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 17, 2013, Om barnets rätt till, vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet, punkt 3, 48, 49, 50.

73 MUCF, 2019; MUCF, 2022; Barnombudsmannen, 2021b; Rädda Barnen, 2022.

74 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 17, 2013, Om barnets rätt till, vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet, punkt 32.

75 MUCF, 2021.

76 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 17, 2013, Om barnets rätt till, vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet, punkt 57.

BARN SKA SKYDDAS FRÅN ALLA FORMER AV SEXUELLT UTNYTTJANDE OCH SEXUELLA ÖVERGREPP

Artikel 34 skyddar hbtqi-barn från alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. Tidigare forskning visar att det är betydligt vanligare bland unga hbtq-personer att ha utsatts för sexuellt våld, såsom övergrepp, trakasserier och utnyttjande jämfört med heterosexuella cispersoner. **Det har till och med visat sig att det är vanligare att ha utsatts för olika former av sexuellt våld som hbtq-person ju yngre du är.**⁷⁷ Unga hbtq-personer har dessutom betydligt **större erfarenhet av sex mot ersättning** jämfört med andra unga, och många har erfarenhet av att utsättas för det redan som barn. Transpersoner är särskilt utsatta.⁷⁸

För unga hbtq-personer som lever i hederskontexter är risken stor att bli utsatt för sexuellt våld när deras sexuella läggning eller könsidentitet blir känd, med syfte att »uppfstras« till att inte vara hbtq. Den ökade risken för utsatthet om sexuellt våld som redan finns generellt hos hbtq-personer, i kombination med den tystnadskultur som råder i hederskontexter, kan göra hbtq-personer som lever med hedersnormer särskilt sårbara i denna utsatthet.⁷⁹

Enligt tillägget till Yogyakartaprinzip 17 ska **stater ta alla nödvändiga åtgärder för att utrota alla former av sexuellt och reproduktivt våld** på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika, såsom tvångsäktenskap, våldtäkt och tvångsgravitet. Yogyakartaprinzip 30 om rätten till statligt skydd säger i likhet med detta att stater ska se till att lagar mot våldtäkt, sexuella övergrepp och sexuella trakasserier skyddar alla människor oavsett deras sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika, samt se till att dessa människorättskränkningar undersöks och följs upp grundligt. **Stater ska etablera stödmekanismer, kompensationsmöjligheter, samt tillgängliga och effektiva klagomekanismer för barn som utsatts för våldtäkt, sexuella övergrepp eller sexuella trakasserier på grund av deras sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.**

77 FRA, 2024; MUCF, 2019, Folkhälsomyndigheten, 2020.

78 ECPAT, 2023; Socialstyrelsen, 2015.

79 MUCF, 2024

BARN SKA INTE UTSÄTTAS FÖR TORTYR ELLER ANNAN BESTRAFFNING

Artikel 37 säger att **inget hbtqi-barn får utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och bestraffning**. Yogyakartapincip 10 gör det tydligt hur denna typ av rättighet **skyddar hbtqi-barn mot omvändelseförsök**. Principen säger att alla har rätt att vara fria från tortyr och annan grym, omänsklig eller nedvärderande behandling, på grund av ens sexuella läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika. Det inkluderar omvändelseförsök, när de är påtvingade eller sker utan informerat samtycke. På liknande sätt har FN:s expert på frågor om sexuell läggning och könsidentitet **likställt omvändelseförsök med tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling och bestraffning** och FN:s barnrättskommitté har fördömt alla försök att »förändra« sexuell läggning och könsidentitet hos barn.⁸⁰ Enligt artikel 11 i barnkonventionen ska varje stat dessutom **bekämpa olovligt bortförande och kvarhållande av barn i utlandet**, vilket också är en del av många omvändelseförsök.

Ofrivillig korrigerande kirurgi på intersexbarn kan enligt Yogyakartapincip 10 också likställas med tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling. Därför ska stater förbjuda alla praktiker, och upphäva alla lagar och policys som möjliggör inkräktande och oåterkalleliga behandlingar som görs på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika, såsom **påtvingad kirurgi, ofrivillig sterilisering, oetiska forskningsförsök, och omvändelseförsök**.

Om det är så att barn ändå utsätts för den typ av praktiker som kan klassas som tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling har de **rätt till rehabilitering** enligt artikel 39 i barnkonventionen. Enligt artikel 39 har man rätt till rehabilitering om man utsätts för exempelvis vanvård, utnyttjande, övergrepp eller tortyr, vilket bland annat omvändelseförsök i många fall kan betraktas som.

80 FN:s Barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 20, 2017, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren, punkt 34.

VARJE STAT SKA GÖRA BARNKONVENTIONEN ALLMÄNT KÄND BLAND BÅDE VUXNA OCH BARN

Artikel 42 säger att staten har en skyldighet att genom lämpliga och aktiva åtgärder **göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända** bland såväl vuxna som barn. Som vi har sett **innehåller barnkonventionen många hbtqi-rättigheter**. Att på ett öppet och informerande sätt utbilda om barns rättigheter i samband med hbtqi-rättigheter, leder till förståelse och är ett **effektivt sätt att förebygga diskriminering mot hbtqi-barn och hbtqi-familjer**.

Källor

- Amnesty International. (2017). *First, Do No Harm. Ensuring The Rights Of Children With Variations Of Sex Characteristics In Denmark and Germany*.
- Andersson, Catrine, Carlström, Charlotta, Lindroth, Malin, Husén, Elin. (2024). *Social Workers as Allies? Gender Confirming Practices and Institutional Limitations in Youth Residential Homes*, Springer Science+Business Media B.V.
- ASEAN SOGIE Caucus, Save the Children, UNDP, United Nations Development Programme. (2018). *Regional learning session on sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics (sogiesc) and child rights*.
- Barnombudsmannen. (2021a). *Ungas utsatthet för rasism*.
- Barnombudsmannen. (2021b). *Erfarenheter från unga transpersoner samt från barn och unga med intersexvariationer*.
- Bengtsson, Jenny. (2013). *Jag sa att jag älskade han men jag har redan sagt förlåt för det: Alder, genus och sexualitet i skolans tidigare år*. Avhandling, Linköpings universitet.
- Bengtsson, Jenny. (2014). Banal sexualitet?. I *Skola i normer*, redaktörer Lena Martinsson och Eva Reimers, 33–52. Malmö: Gleerup.
- Brinkmann, K Schuetzmann and H Richter-Appelt. (2007). *Gender Assignment and Medical History of Individuals with Different Forms of Intersexuality: Evaluation of Medical Records and the Patients' Perspective*, 4(4) J of Sexual Med, 964–980.
- BRÅ – Brottsförebyggande rådet. (2021). *Våld i ungas parrelationer*. Rapport 2021:15.
- BRÅ – Brottsförebyggande rådet. (2022). *Hatbrott i digitala miljöer, Polisanmälda hatbrott 2020 med digital brottsplats*. Rapport 2022:12.
- ECPAT Sverige. (2023). *Consent is key*.
- FN – Förenta Nationerna. (1948). *Förenta Nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna*.
- Folkhälsomyndigheten. (2020). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning*.
- Folkhälsomyndigheten. (2022). *Unga transpersoners erfarenheter av psykisk ohälsa, suicidalitet och självskada*.
- Folkhälsomyndigheten. (2023). *Faktorer kopplade till suicidförsök bland unga homo-och bisexuella*.
- Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. (2018). *Hälsa och livsvillkor bland unga hbtq-personer*.
- Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. (2019). *The health and situation of young LGBTQ people in Sweden*.
- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. (2015). *The fundamental rights situation of intersex people*.

- FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *LGBTIQ Equality at a Crossroads – Progress and Challenges*.
- GOV.UK. (2024). *Hate crime, England and Wales, year ending March 2024*.
- Hedlund, Anders, Wimark, Thomas. (2018). *Unaccompanied Children Claiming Asylum on the Basis of Sexual Orientation and Gender Identity*, Journal of Refugee Studies Vol. 32, No. 2.
- ILGA Europe. (Odaterad). *Bias-motivated Violence*.
- Löfgren-Mårtenson, Lotta. (2009). *The Invisibility of Young Homosexual Women and Men with Intellectual Disabilities*. Sex Disabil 27, 21–26.
- Ministry for Foreign Affairs of Finland. (2020). *No information or options. Study on The Rights And Experiences of Intersex People In Finland*.
- MUCF – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2019). *Olika verkligheter – Unga hbtq-personer om sina levnadsvillkor*.
- MUCF – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2020). *Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer*, delrapport 1.
- MUCF – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2021). *Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer*, delrapport 2.
- MUCF – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2022). *Uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa mötesplatser för unga hbtq-personer*, slutrapport.
- MUCF – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2024). *Det får inte existera*.
- Nordiska Ministerrådet. (2021). *Hälsa, välmående och livsvillkor bland unga LGBTI-personer i Norden*.
- OASH – Office of the Assistant Secretary for Health. (2025). *Advancing Health Equity for Intersex Individuals*.
- OHCHR – United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. (odaterad). *United Nations Free and Equal – Fact Sheet Intersex*.
- RFSL – Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter. (2024). *Rejection motivations in SOGIESC asylum cases in Sweden*.
- RFSL Ungdom. (2022). *I want to be free! A legal review of asylum cases of LGBTQI youth and nine stories about Sweden*.
- RFSU – Riksförbundet för sexuell upplysning. (2022). *I början det är liksom en chock... och sen man blir nyfiken!*
- RFSU – Riksförbundet för sexuell upplysning och Funktionssätt Sverige. (2021). *Vill du ligga med mig då?*
- Rädda Barnen. (2021). *Vuxna: Vad gör dom?*

Rädda Barnen. (2022). *Ung Röst*.

Sandberg, Kirsten. (2015). *The Rights of LGBTI Children under the Convention on the Rights of the Child*. Nordic Journal of Human Rights, 33:4, 337-352.

Socialstyrelsen. (2015). *Sex mot ersättning, Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna*.

Sotevik, Lena. (2019). *Framtidsfantasier: Kampen om barnets bästa*. Lambda Nordica, 23(3-4), 47-72.

Sundhall, Jeanette. (2018). Åldersmaktordningen och barns rätt till delaktighet. I Thomas Johansson & Emma Sorbring (red). *Barn- och ungdomsvetenskap: grundläggande perspektiv*. Stockholm. Liber.

TGEU - Trans Europe and Central Asia. (2024). *Will the cycle of violence ever end?*

Transammans. (2024). *Ljussna på oss! En rapport om unga transpersoners erfarenheter och behov*.

Tyni, Kristiina, Wurm, Matilda, Bratt, Anna Sofia. (2024). *A thematic analysis of the experiences of prepubertal transgender and gender-diverse children in Sweden*. International Journal of LGBTQ+ Youth Studies, 1–24.

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2018). *School violence and bullying: Global status and trends, drivers and consequences*.

UN Women. (2023). *Migration Experiences of People with Diverse SOGIESC*.

Tidskrifter

Ottar. (2024). S. Martinsson. *Npf ska inte hindra någon att få hjälp för könsdysfori*. Tidskrift om sex och politik. <https://www.ottar.se/konsdysfori-eller-npf-eller-bada/> (Hämtad 2024-11-14).

Inspelad föreläsning

Tissandier-Nasom, Elias. (2024). *A Child's Rights Approach to the Assessment of Credibility in Children's SOGIESC Asylum Claims*. Coc Nederland. (Hämtad 2025-01-10).

Allmänna kommentarer

FN:s Barnrättskommitté. (2001). *Allmän kommentar nr 1, Utbildningens mål*.

FN:s Barnrättskommitté. (2009). *Allmän kommentar nr 12, Om barnets rätt att bli hörd*.

FN:s Barnrättskommitté. (2011). *Allmän kommentar nr 13, Om rätten till att vara fria från alla former av våld*.

FN:s Barnrättskommitté. (2013). *Allmän kommentar nr 14, Om barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa*.

FN:s Barnrättskommitté. (2013). *Allmän kommentar nr 15, Om barnets rätt till bästa uppnåeliga hälsa*.

FN:s Barnrättskommitté. (2013). *Allmän kommentar nr 17, Om barnets rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet*.

FN:s Barnrättskommitté. (2014). *Allmän kommentar nr 6, Behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet*.

FN:s Barnrättskommitté. (2014). *Allmän kommentar nr 18, Om staternas skyldigheter att avskaffa skadliga sedvänjor*.

FN:s Barnrättskommitté. (2016). *Allmän kommentar nr 20, Om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren.*

FN:s Barnrättskommitté. (2017). *Allmän kommentar nr 22, Om de allmänna principerna rörande barns mänskliga rättigheter inom ramen för internationell migration.*

FN:s Barnrättskommitté. (2019). *Allmän kommentar nr 24, Om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet.*

Yogyakartapinciperna

International Commission of Jurists. (2007). *Yogyakarta Principles: Principles on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity.*

International Commission of Jurists. (2017). *Yogyakarta Principles Plus 10: Additional Principles and State Obligations on the Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation, Gender Identity, Gender Expression and Sex Characteristics to Complement the Yogyakarta Principles.*

QUEER RIGHTS ARE CHILDREN'S RIGHTS

Rädda Barnens
Ungdomsförbund

